

ZA ADOLFEM ZEMANEM⁴
(25. září 1902 – 15. srpna 1985)

E d u a r d M a u r

Adolf Zeman patřil k předním historikům našich měst v období pozdního feudalismu. Byl rodákem z Moravy a rovněž studium historie absolvoval v moravské metropoli, místem jeho celoživotního působení se však stala po dvouleté košické epizodě roku 1928 Plzeň. Léta tu učil na obchodní akademii, načež po krátkém působení na dělnické přípravce /1951 – 1953/ přešel roku 1954 na plzeňský pedagogický institut /změněný později na pedagogickou fakultu/. Zde setrval ve funkci odborného asistenta až do svého odchodu do důchodu.

Brzy po svém příchodu do Plzně začal Adolf Zeman pracovat také jako externista v plzeňském městském archívu, kde setrval v pilné práci plných třicet let. Zpracoval tu řadu fondů, zejména pak tzv. „nález“, totiž starou městskou registraturu, objevenou roku 1908 v podlaze plzeňské radnice, kam byla roku 1851 uložena jako stavební izolace. Zemanův úkol při pořádání tohoto fondu nebyl lehký. Po mnohaletém mravenčím úsilí se však podařilo změt polorozpadlých archiválií utřídit a pořídit k fondu podrobné pomůcky.

Dokonalé seznámení s archivním materiálem se stalo pro A. Zemana východiskem k intenzivní práci dějepisné. Byla téměř bez výjimky zaměřena k historii Plzně a Plzeňska, vynikala precizností a svědomitostí, jíž se autor naučil za svých brněnských studií od svých učitelů V. Vojtíška a R. Urbánka, a navazovala na dobrou tradici plzeňské lokální historiografie, jíž reprezentovali zejména J. Strnad, L. Lábek a F. Macháček. Zemanovy práce byly orientovány výrazně k hospodářskému a sociálnímu vývoji pozdně feudální Plzně. Nad

---

⁴ MAUR, E.: *Za Adolfem Zemanem*. In: *Historická demografie*. Sv. 10. Praha 1986, s. 265 – 266.

většinu jiných děl z městských dějin vynikaly dokonalým zvládnutím metodiky, opřené zejména o vzor Mendlův.

A. Zeman začal publikovat poměrně pozdě. Nepočítáme-li některé drobné stati, přihlásil se k dějepisné práci vlastně až ve svých 45 letech, a to hned objemnou knižní monografií „Plzeň v první polovině XVIII. století. Poměry hospodářské a sociální“ /Plzeň 1947, 386 str./, která se stala jeho nejlepší prací vůbec. A. Zeman tu podrobně rozebral městské i měšťanské hospodářství a do jisté míry korigoval paušální soudy o pobělohorském úpadku měst. Námětem druhé Zemanovy knihy se stala „Hospodářská a sociální skladba Plzně na počátku XVIII. století“ /Plzeň 1955/, v níž se autor pokusil o určitou analogii k četným soudobým pracem našich marxistických historiků věnovaných sociální skladbě měst středověkých.

Obě knihy autor doplnil řadou dílčích studií. Ty většinou navázaly na tematiku obou monografií, ale všímaly si i dalších otázek včetně metodiky regionálních dějin a metodiky vyučování dějepisu. Podal rovněž syntetický výklad plzeňské historie v údobí 1618 – 1781 v rámci I. dílu Dějin Plzně /1965/. V obou monografiích se autor dotkl i problematiky demografické. Několik studií však věnoval speciálně jí. Ke starším článkům Vývoj plzeňské populace až do druhé poloviny XVIII. století /1953/ a Plzeň za války třicetileté – Populační následky války /1955/ připojil i metodickou úvahu K metodice studia populačního vývoje českých měst královských v předstatistickém období, kterou uveřejnil v prvním svazku sborníku Historická demografie /1967/. Na základě shrnutí výsledků starší literatury i vlastního výzkumu tu autor řeší především otázky metodiky odhadů počtu obyvatel na základě známého počtu domů nebo berních poplatníků. Demografická problematika nechybí ani v nedokončené rozsáhlé práci o historii plzeňské vsi a pozdějšího dělnického předměstí Doubravky, na níž A. Zeman pracoval do posledních dnů svého života.

V Adolfu Zemanovi odešel skromný, pilný a cílevědomý badatel, jehož knihy a stati zůstanou nadlouho základními pracemi k poznání hospodářského,

sociálního i populačního vývoje našich měst za pozdního feudalismu. Ve své době přinesly i významné podněty metodické a zčásti si svou podnětnost uchovávají dodnes.